

Особливу увагу необхідно приділити укладанню юридичних документів, уміти правильно добирати мовні засоби відповідно до норм офіційно-ділового стилю, послуговуватися лексикографічними джерелами та іншою довідковою літературою.

Студентові треба знати, що оформлення документів передбачає застосування уніфікованих стандартних форм. Як правило, це бланки або зразки ділових паперів, в яких міститься не лише повторювана інформація, а й типові особливості конкретного виду документа, пов'язані як з розміщенням реквізитів документа, його форми, так і з самим змістом документа.

Для виконання поставлених завдань до кожного практичного заняття добираються різні усні та письмові завдання, виконання яких повинно закріпити на практиці засвоєні теоретичні знання і навіть доповнити їх. Закріплення матеріалу здійснюється через систему вправ та організацію самостійної роботи зі словниками та іншою довідковою літературою: відмінювання прізвищ, імен, по батькові, правопис іменників, числівників, прислівників, власних назв, редагування юридичних текстів. Особлива увага приділяється практичній роботі з юридичними термінами, наприклад: знайти дефініції термінів у законодавчих актах, з'ясувати значення юридичних термінів за словниками різних типів, визначити походження та способи творення термінів.

Під час вивчення курсу «Українська мова (за правознавчим спрямуванням)» програмою передбачається робота, сфокусована на підвищення культури мовлення. Студентам пропонується виконати творчі завдання на розвиток мовлення, наприклад: змодельовати комунікативні ситуації службового мовного етикету, підготувати публічний виступ на актуальну правову тематику, підібрати до запропонованих слів синоніми, пароніми, омоніми, увести їх до речень, знайти помилкове вживання слів, словосполучень у юридичних текстах.

Важливою є організація самостійної роботи студентів, яка спрямована на поглиблення й систематизацію знань, розширення ерудиції майбутніх юристів, формування в них навичок науково-дослідницької роботи.

З цією метою у своїй роботі студентам необхідно поєднувати закріплення теоретичного матеріалу, отриманого на лекціях, із засвоєнням матеріалу, що був опанований у процесі підготовки до практичних занять, його систематизації та застосування при аналізі конкретних мовних явищ.

У висновку слід зазначити, що проблеми мовної підготовки майбутніх юристів є надзвичайно важливими, оскільки пошук досконалої мовної форми для втілення правового змісту є актуальним науковим завданням для фахівців у галузі правотворчості, адже від якості формулювання правових норм, від якості всього законодавчого тексту, його відповідності основним мовним критеріям залежать правильність розуміння й тлумачення закону, однозначність і справедливість нормативно-правових рішень.

Література:

1. Ганніченко Т. А. Формування комунікативної компетенції майбутніх економістів засобами дидактичної гри у процесі мовної освіти: дис. ... канд. пед. наук / Т. А. Ганніченко. – Херсон : Херсонський державний університет, 2009. – 262 с.
2. Дроздова І. П. Формування мовної компетенції у студентів технічних спеціальностей вищих навчальних закладів Східної України (на матеріалі курсу ділової української мови): автореф. дис. ... канд. пед. наук / І. П. Дроздова. – Київ : Інститут педагогіки АПН України, 2001. – 24 с.
3. Кучерява О. А. Формування дискурсивної компетентності студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук / О. А. Кучерява. – Одеса : Південноукраїнський державний пед. університет імені К. Д. Ушинського, 2008. – 32 с.
4. Українська мова (за правознавчим спрямуванням): навч. посіб. / уклад.: О. А. Лисенко, В. М. Пивоваров, О. В. Прудникова, О. А. Шумейко. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України», 2011. – 228 с.

УДК 811.61.2'243'26

Н. М. Мартинишин,

Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка», м. Львів

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З ДІЄСЛОВАМИ РУХУ ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ У КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У статті зосереджено увагу на фразеологізмах з дієсловами руху – навчальному матеріалі в курсі УМІ, завдяки якому можна на будь-якому етапі вивчення мови значно ефективніше працювати зі студентами-іноземцями, швидше очікувати досягнення ними бажаного комунікативного рівня, більш природно і невимушено (з прив'язкою до теми і ситуації) організувати навчальний процес, щоб студенти якнайшвидше подолали мовний бар'єр, були активними співрозмовниками, готовими до живого спілкування в чужомовному середовищі. Обґрунтовано важливість залучення фразеологізмів до навчального курсу УМІ з урахуванням основних функцій – інформативної, накопичувальної, комунікативної, культурознавчої, психологічної, – властивих стійким висловам. В статті зроблено акцент на тому, що фразеологізми з дієсловами руху і цілісно, і компонентно (з виокремленням дієслів руху) є дуже важливим навчальним матеріалом, на який слід зважати при виборі навчального забезпечення. В цьому дослідженні на прикладі трьох текстів (з дотекстовими та післятекстовими вправами) для початкового рівня навчання УМІ показано як можна ефективно працювати з фразеологізмами, використовуючи весь потенціал цих одиниць. Запропоновано розглянути систему занять з вивчення фразеологічного матеріалу для студентів-філологів.

Ключові слова: українська мова як іноземна, фразеологізми з дієсловами руху, стійкі вислови.

PHRASEOLOGICAL UNITS WITH VERBS OF MOTION AS MATERIAL IN COURSE OF UKRAINIAN AS FOREIGN

In the article attention is concentrated on phraseological units with the verbs of motion – educational material in a course due to that it is possible on any stage of study of language considerably more effective to work with students-foreigners, quicker to expect an achievement by them desirable communicative level, more naturally and naturally (with attachment to the theme and situation) to organize an educational process, that students overcame a language barrier as quick as possible, were active interlocutors ready to live interaction in a foreign environment. Importance of bringing in of phraseological units is reasonable to the educational course taking into account basic functions – informing, story, communicative, psychological, – peculiar top roof expressions. In the article an accent is done on that phraseological units with the verbs of motion and integrally, and component (with the selection of verbs of motion) is very important educational material on that it follows to

take into account at the choice of the educational providing. In this research on the example of three texts. It is suggested to consider the system of employments after the study of phraseology material for students-philologists.

Keywords: *Ukrainian as a foreign language, phraseological units with the verbs of motion, proof expressions.*

ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ С ГЛАГОЛАМИ ДВИЖЕНИЯ КАК ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКИЙ МАТЕРИАЛ В КУРСЕ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО

В статье сосредоточено внимание на фразеологизмах с глаголами движения – учебном материале в курсе украинского языка как иностранного, благодаря которому можно на любом этапе изучения языка значительно эффективнее работать со студентами-иностранцами, быстрее ожидать достижения ими желательного коммуникативного уровня, более естественно и непринужденно (с привязкой к теме и ситуации) организовывать учебный процесс, чтобы студенты как можно быстрее преодолели языковой барьер, были активными собеседниками, готовыми к живому общению в иноязычной среде. Обоснована важность привлечения фразеологизмов к учебному курсу с учетом главных функций, свойственных стойким высказываниям. В статье сделан акцент на том, что фразеологизмы с глаголами движения и целостно, и частично (с выделением глаголов движения) является очень важным учебным материалом, который следует учитывать при выборе учебного обеспечения. В этом исследовании на примере трех текстов для начального уровня изучения украинского языка как иностранного показано как можно эффективно работать с фразеологизмами, используя весь потенциал этих единиц. Предложено рассмотреть систему занятий по изучению фразеологического материала для студентов-филологов.

Ключевые слова: *украинский язык как иностранный, фразеологизмы с глаголами движения, стойкие высказывания.*

Зацікавлення фразеологією, яке проявляють студенти-іноземці, отримавши базові знання з української мови, цілком закономірне. Кожен, хто хоче добре оволодіти іноземною мовою, прагне наблизити своє мовлення до розмовного рівня носіїв цієї мови. А це передбачає вільне і доцільне використання в мовленні фразеологічних одиниць. Часто потребу в знаннях із фразеології студенти усвідомлюють лише після спроб «вільної» комунікації з носіями мови. Тому фахівці рекомендують вводити стійкі вислови в навчальний процес, але поступово: студент-нефілолог здатний активно засвоїти лише 2-3 фраземи за 1 навчальний тиждень. Методисти пропонують поєднувати (де це можливо) стійкі вислови зі змістом кожного конкретного навчального тексту, який вивчають іноземці. Загалом бажано відбирати матеріал, який розкривав би прями й переносні значення фразеологічних одиниць, а також створювати ситуації, в яких доречним було б використання певних стійких висловів [1, с. 80].

Не лише у фразеології, а й у граматиці відбиваються своєрідні риси національної мови. Граматичні засоби також мають здатність віддзеркалювати спосіб мислення й світосприйняття народу, вони сприяють точному відтворенню думки. Граматичні закони і правила виводяться з конкретних мовних фактів, з мовленнєвої практики народу. Основні поняття граматики, вироблені багатьма поколіннями протягом тривалого часу, є узагальненням абстрагуючої мисленнєво-мовленнєвої діяльності [2, с. 196–197]. Тому для швидшого і точнішого розуміння цілісних значень фразеологічних одиниць таким важливим для іноземців є засвоєння граматичних і інших особливостей компонентів (дієслів руху) фразеологізмів.

Але не слід забувати і про семантичну цінність фразеологічних одиниць з дієсловами руху, про те, що значеннєво вони охоплюють аспекти найрізноманітнішої тематики.

Очевидним є те, що з переліку досліджуваних фразеологізмів з дієсловами руху (вибірку зроблено зі Словника фразеологізмів української мови [3]) потрібно відібрати, насамперед, найхарактерніші і найуживаніші одиниці, ті, які будуть семантично і компонентно відносно прозорими. Такими можемо вважати наступні стійкі вислови: без штанів під стіл бігати; бігати очима; вести/вивести за двері; вести до вінця; високо нести голову; водити за чуприну; водити на мотузці; водити очима; і вусом не вести/не повести; іти/піти війською; іти/піти в народ; іти/піти в хід; іти/піти в сиру землю; іти/піти до вінця; іти/піти до чорта; іти/піти за водою; іти/піти з торбами; іти/піти на той світ; летіти/налетіти, як мухи на мед; летіти/полетіти стрілою; летіти/полетіти у прірву; лізти в воду, не знаючи броду; лізти/залізти в петлю; лізти не в своє діло; нести свій хрест; нести тягар на своїх плечах; носити на руках; плити/припливти до рук; рачки лазити; у чужі кишені лазити; ходити догори ногами; хоч крізь землю йти; як за водою йти; як на крилах летіти. Ці фразеологізми назагал є більш-менш чіткими виразниками мовної інтуїції українців.

Оскільки значна частина досліджуваних фразеологізмів позначає особливості характеру людини, то доцільною буде спроба розробити вправи саме з цими фразеологічними одиницями.

На початковому рівні вивчення української мови як іноземної відібрані фразеологізми найдоцільніше подавати в мікротексті, пропонуючи дотекстові і післятекстові завдання. Як приклад розглянемо деякі тексти і вправи:

I.

Дотекстові вправи:

1. Пригадайте назви частин тіла та обличчя.
2. З поданого переліку назв частин обличчя позначте ті, які не стосуються жінок: «ніс», «вуса», «підборіддя», «очі», «борода», «губи».

3. Підберіть прикметники (означення) до слів з вправи №2.

Зразок: ніс довгий, прямий, кирпатий, великий ...

4. Провідмініайте займенники «всі», «цей», «своя».

Текст 1:

У всіх людей є мрії. Часто вони здійснюються, а іноді – ні. Але кожен хоче зробити свою мрію реальністю. І для цього потрібно працювати. А якщо **й вусом не вести**, то мрії не допоможуть, бо без праці і терпіння важко досягнути успіху.

Питання до тексту:

- 1) Що має кожна людина?
- 2) Чи завжди здійснюються мрії?
- 3) Чого хоче кожна людина?
- 4) Що потрібно робити для того, щоб мрія здійснилася?
- 5) Без чого важко досягнути успіху?

Післятекстові вправи:

- 1) Знайдіть у тексті нові слова (вислови) і запишіть у свій словничок.
- 2) Запишіть виділене слово в називному відмінку і утворіть множину.
- 3) Складіть речення із записаним у словничок фразеологізмом.
- 4) Складіть речення з поданих слів і виразів:

і вусом не веде, брат, А, навіть.

5) Напишіть невеликий твір про свого друга та використайте в ньому фразеологізм «і вусом не вести».

II.

Дотекстові вправи:

- 1) Запишіть слово «характер» у називному відмінку множини і провідмініайте, поєднуючи із займенником «мій».
- 2) Доберіть до слова «характер» кілька прикметників (означень).
- 3) Назвіть позитивні риси характеру свого друга.

Текст 2:

Люди мають різні характери. Від характеру залежать їхні вчинки і поведінка. Людина з добрим характером має багато друзів. А з людиною, яка, наприклад, високо носить голову, ніхто не хоче дружити. Змінити характер дуже важко, але можна спробувати.

Питання до тексту:

- 1) Чи люди мають однакові характери?
- 2) Що залежить від характерів?
- 3) Яка людина має багато друзів?
- 4) А з якою людиною ніхто не хоче дружити?
- 5) Чи легко змінити характер?

Післятекстові вправи:

- 1) Знайдіть у тексті нові слова (вислови) і запишіть у свій словничок.
- 2) Запишіть виділене слово в називному відмінку і утворіть множину.
- 3) Складіть речення з записаним у словничок фразеологізмом.
- 4) Складіть речення з хаотично поданих слів і виразів:
наша, завжди, високо носить голову, Оксана;
- 5) Напишіть невелике оповідання і використайте фразеологізм «високо носити голову».

III.

Дотекстові вправи:

- Виберіть з переліку слів ті, які характеризують людські стосунки: «конфлікт», «відпочинок», «згода», «свято», «гардероб», «компроміс», «допомога»;
- Поясніть, що таке «дружба»;
- Запишіть слово «ситуація» в називному відмінку множини і провідмініайте;

Текст 3:

Кожна людина має свої погляди на життя. Є ситуації, коли люди конфліктують через різні думки про однакові речі. Але не потрібно іти війною на когось у таких ситуаціях. Треба спокійно все вирішити, обговорити, щоб не було конфлікту.

Питання до тексту:

- 1) Чи всі люди мають однакові погляди на життя?
- 2) Через що люди конфліктують?
- 3) Чи потрібно конфліктувати?
- 4) Що потрібно робити, щоб не було конфлікту?

Післятекстові вправи:

1. Знайдіть у тексті нові слова (вислови) і запишіть у свій словничок.
2. Запишіть виділене слово в називному відмінку і утворіть множину.
3. Складіть речення з записаним у словничок фразеологізмом.
4. Складіть речення із хаотично поданих слів і виразів:
можна, іти війною, не, друга, на.
5. Напишіть невелике оповідання і використайте фразеологізм «іти війною».

Зазначені тексти призначені для опрацювання на початковому етапі вивчення української мови як іноземної, проте післятекстові завдання до них мають тенденцію до наростання складності. Так, вправа №5 могла б пропонуватися для самостійної роботи на різних рівнях, від початкового до високого.

Що стосується вивчення фразеологізмів на завершальному етапі, то загалом можна дотримуватися певної кількості етапної системи занять (якщо йдеться про підготовку фахівців – філологів):

1. Повідомлення теоретичних відомостей про українську фразеологію. Обсяг цієї інформації повинен бути невеликим. Студентів потрібно ознайомити з поняттям «фразеологічна одиниця», з відношенням фраземи до слова і словосполучення, з джерелами виникнення стійких висловів. Важливо вказати на фразеологічні словники.

2. Пояснення нового фразеологічного матеріалу. Потрібно вдало семантизувати новий фразеологізм, який студент записуватиме у спеціальний словник, що сприятиме запам'ятовуванню. Далі пояснені стійкі вислови розглядатимемо в контексті.

3. Закріплення вивченого матеріалу. Виконання різних видів вправ [4, с. 128].

В будь-якому випадку залучення фразеологізмів до курсу української мови як іноземної має бути свідомо налаштоване на реалізацію їхніх функцій: інформативної, накопичувальної, комунікативної, культурознавчої та психологічної.

Література:

1. Крысенко Т. В. Самостоятельная работа по лексике и фразеологии в иностранной аудитории / Т. В. Крысенко // Русская филология. Украинский вестник. – Х., 2006. – № 1–2. – С. 79–81.
2. Методика навчання української мови в середніх навчальних закладах / За ред. М. І. Пентилюк. – К., 2004. – С. 196–197.
3. Словник фразеологізмів української мови // Уклад. В. М. Білоноженко. – К., 2003. – 1104 с.
4. Крысенко Т. В. Изучение фразеологии в иностранной аудитории на примере фразео-семантической группы «Эмоции и чувства человека» / Т. В. Крысенко, Т. Е. Суханова // Русская филология: Укр. вестник. – 2007. – № 2–3. – С. 126–129.